

A mirigyos szedrek eltérései szürkellő vagy fehérlő molyhos levelekkel.

(Aberrationes *Adenobatorum* (*Ruborum glandulosorum*) foliolis subtus canescentipubescentibus aut albotomentosis).

Autore: **Vincenzio de Borbás** (Kolozsvár).

A mult kilenevenes esztendőök elején a hazai szedreinkkel való foglalkozásomat a Lexikon írása megszakítván, KUPCSOK SÁMUEL bakabányai küldeménye ismét elővettette és rendeztette gyűjteményemet, de a szedrek érdekes termőhelye (Nemes-Podhrágy, Pozsony, Kőszeg, Ipoly-Litke, Zágráb stb.) is gyarapodott. FOCKE-nak ASCHERSON Synopsisában közölt munkája is segített, most a hazaiakat is meri érinteni, de *Rubus* flóránknak FOCKE munkája csak homályos tükre, a szeder minden csoportjának van hazánkban FOCKE előtt ismeretlen bennszülött faja. A szeder, mint általában ismeretes, rendkívül változó, lehet hirtelen bélyegváltozással is alakul, külön-külön termőhelyein merőben eltérő alakjait szemléljük, még ugyan annak a fajnak is. Pozsonynak s Nemes-Podhrágnak sok szedre másutt nem igen ismeretes vagy ismét eltérő. Az elszigetelt ritka szederfaj termőhelyéről önerejéből nehezen mozdul ki, ha a bogyoját a madár szétszórná is, a változandóságra hajlandó szederesira új helyen újra s tovább változik. A változatoságot az inkább-női (gynodynamus) és inkább-híu (androdynamus) fajok nemű vegyülése is öregbíti. A faj bennszülöttségét a szeder szebben világosítja meg, mint

Meine Studien über die ungarischen Brombeeren wurden Anfangs der neunziger Jahre d. v. Jahrh. durch die Bearbeitung des ung. Lexicons unterbrochen. Eine Sendung aus Bakabánya*) hat mich zur Wiederaufnahme dieser Studien und zur Sichtung meiner Sammlung bewogen, aus dieser sehe ich, dass sich die interessanten Fundorte von Brombeeren (Nemes-Podhrágy, Pozsony, Kőszeg, Ipoly-Litke, Zágráb etc.) wieder vermehrt haben. FOCKE's in ASCHERSON'S Synopsis publicierte Arbeit hat mir auch geholfen, sie ist jedoch in Bezug auf unsere *Rubus*-Flora ziemlich lückenhaft; fast jede Gruppe hat in unserem Lande einen oder mehrere, FOCKE unbekannte, endemische Vertreter. Die Brombeeren sind, wie allgemein bekannt, ausserordentlich veränderlich, möglicherweise verändern sie sich durch plötzliche Umprägung der Merkmale; an verschiedenen Standorten können wir total verschiedene Formen auch ein und derselben Art beobachten, die Brombeerarten von N.-Podhrágy und Pozsony sind von anderen Orten nicht oder nur wenige bekannt oder weichen wieder mehr oder weniger ab. Eine isolierte, seltene Brombeerart kommt aus eigener Kraft schwer über ihren

*) Von Herrn Sam. KUPCSOK.

a minő kevés figyelemre méltatják.

A hazai szeder-fajok nagy változatosságát áttekinteni s a systematica bilineiseibe foglalni nagyon bajos. Azért az ismert csoportok eltéréseit egyelőre részenként boesátom nyilvánosságúnak. A pozsonyiakat SABRANSZKY HENRIK orvos, a bakabányaiakat KUPCSOK SAMU tanító gyűjtötte.

Ger. Adenobatorum foliis subtus canescenti-hirtis albidisque aut + canescenter vel canotomentosis. Turio et inflorescentia dense glandulosa.

1. *Erythrothyrsi*, glandulis inflorescentiae plurimis, intense rubris aut nigricantibus.

1. *R. hirtus* W. et Kt. Descript. et ic. II. 1803. p. 150, t. 141*); foliolis amplis, inferne latioribus, terminali cordato, sensim acuminato, grosse biserrato, inflorescentia ampla. fructibus breviter pilosis.

Foliolis subtus canescenti-hirtis**) ut in icone adumbratur; in Croatia rarus, in Hungaria rarissimus: ad Anina.

Aterrationes brachyandrae:

b) *R. plusiacanthus* BORB. ÖBZ. 1892. 289; turione tereti, sparse piloso, non pruinoso, dense aculeato, aculeis maioribus + incurvis, foliolis tenuis, subtus fere cinereo-pubescentibus, terminali elliptico, basi leviter cordato vel truncato; inflorescentia foliata.

*) Tab. 114 cit. falsa.

**) Cfr. iconem et NEILREICHI Diagnos. p. 45.

Standort hinaus. Wenn ihre Frucht auch durch Vögel verschleppt wird, kann sich die junge Pflanze der veränderlichen Brombeere am neuen Standorte weiter verändern. Die Veränderlichkeit wird noch durch geschlechtliche Vermischung von gynoynamen und androynamen Arten befördert. So geben Brombeerarten lehrreiche Beispiele von Endemismen ab, leider wird ihnen nicht jene Aufmerksamkeit zu Teil, welche sie verdienen würden.

Bei dem grossen Formenreichtum der ungarischen *Rubus*-Arten ist es schwer, sie übersichtlich zu gruppieren und sie in die Fesseln des Systemes einzuzwängen. Darum veröffentliche ich einstweilen gruppenweise die Abweichungen der bekannten Gruppen. Die pozsonyer Brombeeren wurden von Herrn Dr. H. SABRANSKY, die bakabányaeer von Herrn Samuel KUPCSOK gesammelt.

abunde aculeolata, patenter ramosa, saepe multiflora, glandulis rubris aut rubrobrunneis, ovaria mox glabrescentia, stylis saltem inferne rubris (ex descript. GREMLI Excurs.-fl. III. 1879, 139, VI, 1889, 145. ÖBZ. 1871, 95, Focke Synops. 380.).

Ex Hungaria omnino convenientem non vidi.

SYNON. *R. polyacanthus* GREMLI ÖBZ. 1871. 95, non WHE, ECC MAR-S.

Reapse *R. Guentheri* foliis subtus fere cinereis.

c) *R. chlorosericeus* SABR. ÖBZ. 1887, 82; foliolo terminali magis elliptico vel ovato, magis simpliciter serrato; inflorescentia elongata, angusta, ovario sparse hirto.

In montibus Günsii!! Weissenbachl! (WALSB.)

In alpidibus Austriae inferioris.

In Bulgaria ad Bela cerkva Rhodopes VIII/16. 1897.) el. qu. E. FORMÁNEK *forman* eius *maerandriam* ovario glabro, in Hungaria occid. ad Háromsátor cot. Castriferr. el. PIERS legerunt.

d) *R. innocens* BORB. ined., eadem forma polytricha, inflorescentia canescente atque rubro-glandulosa, sed fere inermi, sparse setulosa. Foliola subtus glauca, pilosa.

Bakabányae: Grmnt. Chorvat-dolina: in silvis montis Szitna (16. jul. 1880 ipse legi).

Aberrationes maerandriae:

2. *R. Coburgianus* BORB. ap. FORMÁNEK, Verhandl. naturf. Vereines in Brünn: XXXI, 1892. 28 (135); Természetráji füzetek XVI. 1893 47; foliola turionum ab illis *R. hirti* minus diversa, illa caulis florentis superiora media basin versus cuneato-angustata, integra, inflorescentia elongata, inferne ramosa, superne angusta, acinis glabris. Foliola subtus haud reticulata, canescenti-pubescentia.

In monte Sakardža Bulgariae, 17/VIII. 1892, legit el. qu. FORMÁNEK.

3. *R. subhercynus* BORB. ined.; turione obtusangulo, epiloso, foliis coriaceis, subtus albotomentosis, insuper nitenti-pilosis, reticulato-venosis, terminali foliolo elliptico, basi parum emarginato, breviter acuminato. Caule florido cum glandulis inflorescentiae atropureo, sepalis denum erectis, ovario piloso.

Bavaria: Waldmünchen, leg. PRUGEL.

Formam huius *oligandriam*, staminibus pauciserialibus, stylis brevioribus ad Drinovam: in quercetis dicionis Lugos cot. Krassó-Szörény legi (1. sept. 1886).

4. *R. lamproleucus* BORB. et SABR. ÖBZ. 1891, 284 (*R. lamprophyllus* × *tomentosus*) turione tereti sparse piloso, foliis ternatis aut quinato-pedatis, foliolis angustis, subtus tomento cretaceo-candicante et pilis nitentibus, supra glabratis, pilis tamen stellatis hinc et inde remanentibus, terminali anguste obovato, basi leviter emarginato, abruptim acuminato, argute biserrato, sepalis fructiferis reflexis, ovario glabro.

Austria inferior: Eichberg ad Gloggnitz (L. KELLER.)

SYNON. *R. hirti calophylli* forma SABR. Deutsche Bot. Monatschr. 1892. 75.

II. Ochroseti, setis glandulisque inflorescentiae plurimis lutescentibus aut pro parte pallide rubentibus.

Aberrationes macrandriae:

5. *R. vindobouensis* SABR. et H. BRAUN, Deutsche Botani. Monatschr. 1889. 131: foliis subtus reticulato-venosis, firmis, turione dense aculeato, inflorescentia ampla, foliosa.

Austria infer.

Posonii: in aggeribus ad balneum Eisenbrünnel; in dumetis extirpaturarum Moravo-Lieskoviensium (*R. divaricatus* HOL., loc. cl.), in monte Sanctae Trinitatis Schemnicii! (jul. 1880).

SYNON. *R. divaricatus* HOL. ÖBZ. 1873. 382, non MUELL. 1858.

Forma eius pilis stellatis in facie foliolorum + remanentibus: *R. neortus* BORB. Term. tud. Közl. 1892, 271. (Rossköpfen ad Neuwaldegg, leg. SABRANSKY.)

6. *R. olympicus* BORB. in FORMÁNEKII l. c 1891. 43: turione obtusangulo, canescenti-pubescente, foliis eximie discoloribus, subtus glaucis villosis, coriaceis, supra pilosis, terminali ovato vel elliptico, basi breviter emarginato, inflorescentia densissima, canescente, dense setulosa, sepala erecta, acinis glabris.

In Asiae minoris Olympo (FORMÁNEK).

In Macedonia Trstenik (FORMÁNEK).

In Carinthiae Horuistein (ZWANZIGER).

7. *R. cassoviensis* BORB. in Magyarország Vármegyéi és Városai. Abauj-Torna, 1896. 445. latinis plene descriptus: dense pubescens atque aciculatus, foliolo terminali turionum cordato-rhombeo aut cordato-elliptico virescente, caulinis subtus breviter albo-tomentosis pilosisque; ovaria pilosa.

Cassoviae ad villam Bankó, Bakabánya (Grunt, Kopauka), in cacumine montis Verfu Suskuluž ad Thermas Herculis (DEGEN).

R. foliosus E. *lipopogon* FOCKE in ASCHERS. Synops. VI. 1902, 575, nil nisi *R. cassoviensis* foliolis subtus tenuiter atque canescenter puberulis. Crescit ad Bakabánya, Nemes-Podrágy, Versec.

8. *R. debilis* HAL. Verh. zool.-bot. Gesellsch. 1885, 659, aberratio nostra: *R. candicans* × *roridissimus* (*R. Bakabányae* BORB.), turione sat tenui, obtusangulo, sparse piloso, glaucescente, foliis ternatis aut quinato-pedatis, foliolis subtus canescenter atque tenuiter pubescentibus, terminali ovato, breviter cordato, longe acuminato, duplicato-serrato.

Ramuli inflorescentiae elongati *R. candicantem* in mentem revocant, lutescenti-setulosi, sepala reflexa, petala anguste elliptica, emarginata, ovaria glabra staminibus pauciserialibus superata.

Bakabánya: Grunt. in sepibus.

Aberrationes brachyandrae:

9. *R. Kodruensis* SIMK. Term.-rajzi füz. 1889, 160; foliolis turionum teretium ternis, subtus canescenter reticulato-tomentosis, supra sparse pilosis, hinc et inde setas quoque sparsas gerentibus, terminali in circuitu rhomboideo vel rhomboideo-ovato, basi leviter emarginato,

inaequaliter biserrato; inflorescentia inferne axillaris, superne racemiformis, densior setulis lutescentibus: flores parvi gynodynami, ovaria glabra.

In silvula Resetarovec ad Nemes-Podhrágy (*R. macrophyllus* × *hirtus*? sic HOLUBY exsicc. 1895), Bakabányae (Kiebes, f. androdynama, Mestom).

In Croatia: ad sepes Petrinjæ, in districtu banali (Rossi) stylis staminum longitudine.

Exsicc. Herb. norm. nov. ser. cent. 26, 2530!

b) *R. meionodontus* BORB. ined. (*R. hirtus* × *remotidens*) aculeis turionum obtusangulorum validulis, falcatis, foliolis ternis, basin versus in circuitu angustatis, remote serratis, dentibus plerumque squarrosodivergentibus, terminali obovato vel ambitu rhomboideo: flores androdynami, ovaria hirta.

In montibus Oravicæ!! (jul. 1889).

c) *R. danubialis* BORB. ÖBZ. 1892, 289. maior turione angulato, pruinoso, foliolis ternis aut 5-nato pedatis, fere simpliciter serratis, late obovatis, basi magis cordiformibus, flores maiores, androdynami, inflorescentiæ axe maioribus aculeolis armato, ovaria glabra.

In montibus Posouii (Gross-Pfefferberg, Kleines Weidritzthal inter baln. Eisenbrünnel et Máriavölgy) Bakabányae.

10. *R. asclepiadeus* BORB. ined. foliolis turionum tertium, dense pilosorum, atque luteo-setosorum glandulosorumque ternis, sat magnis cum illis caulium florentium viridibus, lamprotrichis intermedio late cordato-elliptico, breviter acuminato, foliolis inflorescentiæ proximis subtus albicanti-tomentosis, sericeo-nitentibus, ternis saepe in folium simplex trilobum confluentibus. Caulis florido superne cum inflorescentia foliosa pubescenti et lutescenti-setoso et glanduloso, ovario glabro, stamina pauciserialia, abbreviata.

Carinthiæ: ad Sanctum Primum leg. ZWANZIGER VII/3. 1892.

b) *R. polycardius* BORB. et SABB. ined. foliolis omnibus, praecipue in caule florenti late cordiformibus, subtus caescenti-pubescentibus nitentibusque, sensim, non longe acuminatis: inflorescentiæ amplæ rami axillares, flores gynodynami, ovaria glabra.

Posouii in monte Gernsenberg: ad crucem eremitæ.

Noch einiges über *Silene Dalmatica* Scheele. Még valami a *Silene Dalmatica* Scheele-ról.

Von: } Hayek Ágost dr. (Wien).
Irta: }

In der Julinummer dieser Zeitschrift, S. 203. stellt Herr Dr. L. SIMONKAI die Behauptung auf, ich hätte in der «Oesterreichischen botanischen Zeit-

Ezen folyóirat júliusi számának 201. oldalán SIMONKAI L., dr. úr azt állítja, hogy én az Oest. bot. Zeit. 1901. évf. 295—97. oldalán a *Silene Dalmaticá-t*

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1903

Band/Volume: [2](#)

Autor(en)/Author(s): Borbas [Borbás] Vincenz von

Artikel/Article: [A mirigyes szedrek eltérései szürkellő vagy fehérő molyhos levelekkel. 333-337](#)